

Prawa i obowiązki rodziców

Rodzice mają prawo i pierwszeństwo do wychowywania swoich dzieci - akty prawne

W polskim systemie oświaty prawa i obowiązki rodziców regulują następujące akty prawne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej**
  - Art. 48
  - 1. Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami.
  - Art. 70
  - 2. Rodzice mają wolność wyboru dla swoich dzieci szkół innych niż publiczne. Obywatele i instytucje mają prawo zakładania szkół podstawowych, ponadpodstawowych i wyższych oraz zakładów wychowawczych. Warunki zakładania i działalności szkół niepublicznych oraz udziału władz publicznych w ich finansowaniu, a także zasady nadzoru pedagogicznego nad szkołami i zakładami wychowawczymi, określa ustawa.
- **Powszechna Deklaracja Praw Człowieka**
  - 1. Każdy człowiek ma prawo do nauki. Nauka będzie bezpłatna, przynajmniej na szczeblu podstawowym. Nauka podstawowa będzie obowiązkowa. Oświata techniczna i zawodowa będzie powszechnie dostępna, a studia wyższe będą dostępne dla wszystkich na równych zasadach w zależności od uzdolnień.
  - 2. Rodzice mają prawo pierwszeństwa w wyborze rodzaju nauczania, którym objęte będą ich dzieci.
- **Konwencja o Prawach Dziecka**

Przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 20 listopada 1989 r. Polska ratyfikowała Konwencję 7 lipca 1991 r.

  - Art. 18
  - 1. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe starania dla pełnego uznania zasady, że oboje rodzice ponoszą wspólną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Rodzice lub w określonych przypadkach opiekunowie prawni ponoszą główną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Jak najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka ma być przedmiotem ich największej troski.

- **Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców**

1. Rodzice mają prawo do wychowywania swoich dzieci w duchu tolerancji i zrozumienia dla innych, bez dyskryminacji wynikającej z koloru skóry, rasy, narodowości, wyznania, płci oraz pozycji ekonomicznej. Rodzice mają obowiązek wychowywać swoje dzieci w duchu odpowiedzialności za siebie i za cały ludzki świat.

2. Rodzice mają prawo do uznania ich prymatu jako „pierwszych nauczycieli” swoich dzieci. Rodzice mają obowiązek wychowywać swoje dzieci w sposób odpowiedzialny i nie zaniedbywać ich.

3. Rodzice mają prawo do pełnego dostępu do formalnego systemu edukacji dla swoich dzieci z uwzględnieniem ich potrzeb, możliwości i osiągnięć. Rodzice mają obowiązek zaangażowania się jako partnerzy w nauczaniu ich dzieci w szkole.

4. Rodzice mają prawo dostępu do wszelkich informacji o instytucjach oświatowych, które mogą dotyczyć ich dzieci. Rodzice mają obowiązek przekazywania wszelkich informacji szkołom, do których uczęszczają ich dzieci, informacji dotyczących możliwości osiągnięcia wspólnych, (tj. domu i szkoły) celów edukacyjnych.

5. Rodzice mają prawo wyboru takiej drogi edukacji dla swoich dzieci, która jest najbliższa ich przekonaniom i wartościom uznawanym za najważniejsze dla rozwoju ich dzieci. Rodzice mają obowiązek dokonania świadomego wyboru drogi edukacyjnej, jaką ich dzieci powinny zmierzać.

6. Rodzice mają prawo domagania się od formalnego systemu edukacji tego, aby ich dzieci osiągnęły wiedzę duchową i kulturową. Rodzice mają obowiązek wychowywać swoje dzieci w poszanowaniu i akceptowaniu innych ludzi i ich przekona

- **Ustawa Prawo oświatowe (Dz.U z 2020 r. poz.910 ze zm.)**

- Art.1 System oświaty zapewnia w szczególności:

2. **wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny.**

Obowiązki rodziców w świetle ustawy

- **Prawo oświatowe**

Art.40. 1. Rodzice dziecka podlegającego obowiązkowi szkolnemu są obowiązani do:

1) dopełnienia czynności związanych z zgłoszeniem dziecka do szkoły;

2) zapewnienia regularnego uczęszczania dziecka na zajęcia szkolne;

3) zapewnienia dziecku warunków umożliwiających przygotowywanie się do zajęć;

4) informowania w terminie do dnia 30 września każdego roku, dyrektora szkoły podstawowej w obwodzie której dziecko mieszka, o realizacji tego obowiązku spełnianego w sposób określony w art. 36 ust. 11 (spełnianie obowiązku szkolnego za granicą).

2. Rodzice dziecka podlegającego obowiązkowi nauki, na żądanie wójta gminy (burmistrza, prezydenta) na terenie której dziecko mieszka są obowiązani informować go o formie spełniania obowiązku nauki przez dziecko i zmianach w tym zakresie.

3. Rodzice dziecka realizującego obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą na podstawie zezwolenia o którym mowa w art.37 ust.1 (nauczanie domowe) są obowiązani do zapewnienia dziecku warunków nauki określonych w tym zezwoleniu

Egzekwowanie obowiązku szkolnego i nauki

2. Przez niespełnienie obowiązku, o którym mowa w art. 31 ust. 4, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki należy rozumieć nieusprawiedliwioną nieobecność w okresie jednego miesiąca na co najmniej 50 %:

1) dni zajęć edukacyjnych w przedszkolu oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej, szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowe lub placówce;

2) zajęć w przypadku spełniania obowiązku nauki w sposób określony w art. 36. ust.9 pkt 2 i przepisach wydanych na podstawie art. 36 ust. 16.

Co może zrobić szkoła, jeśli rodzice nie wykonują tych obowiązków?

Niespełnienie obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (art. 42.1. ustawy Prawo oświatowe).

Środki egzekucji administracyjnej

Stosownie do art. 124 §1 ustawy egzekucyjnej nałożone grzywny w celu przymuszenia nieuiszczone w terminie podlegają ściągnięciu w trybie egzekucji należności pieniężnych, określonych w ustawie egzekucyjnej. Wierzycielem

obowiązku szkolnego jest dyrektor szkoły podstawowej, obowiązku nauki - organ prowadzący.

Do podstawowych obowiązków wierzyciela należy:

- wystosowanie upomnienia - art. 15 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji; kosztami upomnienia obciąża się rodziców dziecka na rzecz wierzyciela

- art. 15 § 2 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji,

- wystawienie tytułu wykonawczego - art. 26 § 1 i art. 27 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji,

- wystąpienie z wnioskiem o wszczęcie egzekucji - art. 26 § 1 i art. 28 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Organem egzekucyjnym jest właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, o czym stanowi art. 20 § 1 pkt 2 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Zasadniczą rolą organu egzekucyjnego jest doprowadzenie do wykonania obowiązków podlegającego egzekucji, czyli wymuszenie na rodzicach (prawnych opiekunach) pożądaných zachowań dziecka.

Obowiązki rodziców wynikające ze statutu szkoły lub innych dekretów prawa wewnątrzszkolnego Zasady usprawiedliwiania nieobecności

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. z 2017 r. poz. 1646 ze zmianami).

§ 8. 1. Szkoła prowadzi dla każdego oddziału dziennik lekcyjny, w którym dokumentuje się przebieg nauczania w danym roku szkolnym.

2. W dzienniku lekcyjnym prowadzonym przez szkołę dla dzieci i młodzieży odnotowuje się obecność uczniów na zajęciach edukacyjnych, liczbę godzin usprawiedliwionych i nieusprawiedliwionych nieobecności uczniów na tych zajęciach oraz wpisuje się tematy przeprowadzonych zajęć edukacyjnych, oceny bieżące, śródroczne i roczne (semestralne) oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych oraz śródroczne i roczne oceny klasyfikacyjne zachowania. Przeprowadzenie zajęć edukacyjnych nauczyciel potwierdza podpisem.

Zasady te są zapisane w statucie szkoły zgodnie z ustawą Prawo oświatowe (art.99 ust.2.: Obowiązki ucznia określa się w statucie szkoły z uwzględnieniem obowiązków w zakresie:

2) usprawiedliwiania, w określonym terminie i formie, nieobecności na zajęciach edukacyjnych, w tym formy usprawiedliwienia nieobecności przez osoby pełnoletnie).

Odpowiedzialność materialna rodziców za dzieci ze względu na ich wiek
Dziecko, które nie ukończyło lat 13, nie ponosi odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę (art. 426 kc. - kryterium niepoczytalności ze względu na wiek). Odpowiedzialność ta została przeniesiona na osobę sprawującą opiekę nad małoletnim (zasada domniemania winy osoby nadzorującej). Zwykle z tytułu braku nadzoru za szkodę odpowiadają rodzice sprawujący nad dzieckiem stałą pieczę z mocy ustawy. Powierzenie opieki nad młodszym rodzeństwem starszemu (niepełnoletniemu) nie zwalnia rodziców (opiekunów) z odpowiedzialności odszkodowawczej.

Podstawowym aktem prawnym regulującym postępowanie z nieletnimi jest Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Jeżeli postanowienia tego kodeksu są jednak niewystarczające do zmiany postępowania nieletniego lub czyny nieletniego wykraczają poza ramy oddziaływania KRiO, stosowana jest ustawa. Inne kwestie, które uregulowane są w statucie:

- Odbieranie dzieci ze szkoły przez osoby inne niż rodzice.
- Decyzja o samodzielnym powrocie dziecka ze szkoły.
- Zwalnianie z lekcji (zawsze na piśmie).

Nowa ustawa z 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich zastąpiła ustawę o postępowaniu w sprawie nieletnich. Daje ona możliwość wymierzania dodatkowych kar uczniom m.in. za przejawy demoralizacji. Kary będzie mógł wymierzyć dyrektor, po spełnieniu odpowiednich warunków.

Pouczenie	Wskazuje się nieletniemu niezgodności jego zachowania z obowiązującymi przepisami (w tym również ze statutem szkoły).
Ostrzeżenie ustne	Dokonuje się pouczenia, ale także

Ostrzeżenie na piśmie	wskazuje, że w wypadku ponownego niepożądanego zachowania zastosowane będą dalej idące środki (w tym zawiadomienie sądu rodzinnego).
Przeproszenie pokrzywdzonego	Takie rozwiązanie będzie można zastosować, gdy inna osoba (np. uczeń, nauczyciel) została pokrzywdzona w wyniku zachowania nieletniego.
Przywrócenie stanu poprzedniego	Chodzi o usunięcie skutków naruszenia. Przykład W wypadku malowania po ścianach uczeń może zostać zobligowany do usunięcia napisów.
Wykonanie określonych prac porządkowych na rzecz szkoły	Rodzaj prac porządkowych będzie określał dyrektor szkoły

Niezależnie od przedstawionych środków dyrektor będzie mógł również zastosować kary przewidziane w statucie szkoły.

Ochrona nauczyciela jak funkcjonariusza publicznego

Od 1 września 2007 r. Ustawa Karta nauczyciela przewiduje gwarancję ochrony nauczycieli przewidzianą w kodeksie karnym jak dla funkcjonariuszy publicznych (art. 63 ust. 1 KN):

Ochronie podlegają wszyscy nauczyciele objęci Kartą nauczyciela, bez względu na wymiar zatrudnienia, rodzaj zatrudniającej placówki i rodzaj organu prowadzącego (art. 91b ust. 2 pkt 2 KN). Ochrona prawna funkcjonariuszy zapewnia:

- ochronę z urzędu czyli oskarżenia publicznego,
- ściganie sprawców z urzędu,
- nie ponoszenie kosztów przez nauczycieli,
- uproszczony tryb postępowania.

Kary za przestępstwa przeciwko nauczycielowi Naruszenie nietykalności cielesnej

- kara ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 3 (art. 222 k.k.); popchnięcie, kopanie, uderzenie. Naruszenie nietykalności oznacza mniej niż uszkodzenie ciała. To przestępstwo, które nie musi powodować zmian anatomicznych ani fizjologicznych organizmu, nie musi pozostawić na ciele żadnych śladów trwałych ani chwilowych.

Najczęstsze czyny naruszające nietykalność osobistą to: oplucie, uderzenie (nie powodujące uszczerbku na zdrowiu), rzucenie w kogoś przedmiotem, szarpanie, oblanie jakimś płynem, ciągnięcie za włosy, poklepywanie; jednak funkcjonariusz (lub osoba mająca taką ochronę) musi być bez winy.

Czynna napaść - kara pozbawienia wolności od roku do 10 lat (art. 223 k.k.). Kto, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami lub używając broni palnej, noża lub podobnie niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego, dopuszcza się czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego lub osobę do pomocy mu przybraną podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Czynna napaść na funkcjonariusza publicznego to każde działanie podjęte w celu wyrządzenia krzywdy fizycznej, cel może nie zostać osiągnięty, dla istoty czynu nie ma znaczenia, czy w wyniku działań sprawcy (sprawców) powstały u funkcjonariusza obrażenia ciała.

Znieważenie - grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3 (art. 226 k.k.). Zniewaga to zachowanie obraźliwe wobec osoby, do której jest kierowane, wyrażające pogardę. Może być wyrażona poprzez epitet, wulgaryzm, obraźliwe pismo, list, uwłaczający, spreparowany wizerunek, obelżywy gest. Zniewaga podlega karze także wówczas, gdy dochodzi do niej pod nieobecność osoby znieważanej. Wynika to z zapisów art. 216 § 1 k.k., zgodnie z którym ten, kto znieważa inną osobę w jej obecności albo choćby pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do osoby tej dotarła, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności. Stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej - kara pozbawienia wolności do lat 3 (art. 224 k.k.). Chodzi o stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej w celu zmuszenia funkcjonariusza publicznego albo osoby mu przybranej do przedsięwzięcia lub zaniechania prawnej czynności służbowej.

Szantaż, zmuszanie Odpowiedzialność prawna i obowiązki rodziców względem szkoły wykonującego zadania zawodowe nie wolno szantażować ani zmuszać do

zaniechania wykonania czynności, na przykład wymuszania pozytywnych ocen, zdania egzaminu, przekazania informacji o pytaniach egzaminacyjnych, odstąpienia od wymierzenia kary, udzielenia nagany i innych zadań wynikających z pełnionej funkcji.

Przygotowała

Anna Wiktor - pedagog